

Интернет на левици

„Без интернета човек је осуђен само на своја ограничена чула и мозак. Зато сам уверен да ће он опстати, као што су то у наше доба усмено предање, писана реч, радио и телевизија.

Интернет је данас као струја и вода, сутра ће бити као хлеб наш насушни”, сматра проф. др Божидар Раденковић са Факултета организационих наука, наш водећи стручњак

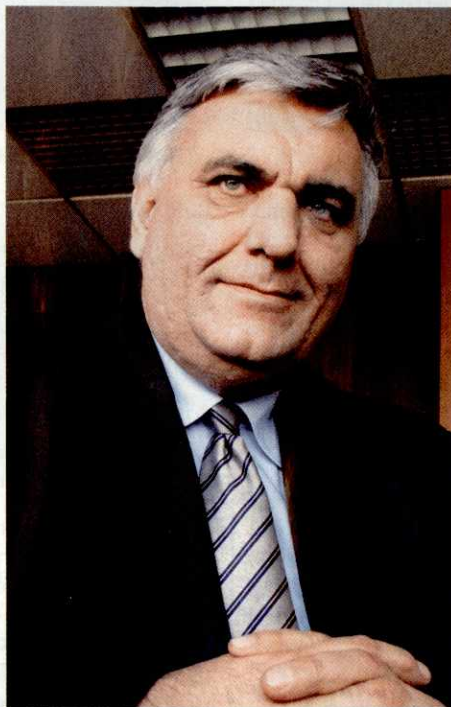
НИТервју

СТАНКО СТОЈИЉКОВИЋ

Да ли је интернет и мртав и жив, као у чувеном француском усклику: „Краљ је мртав, живео краљ”? Одговорио бих стиховима Владимира Мајаковског: „Интернет је живео, интернет је жив и жив ће интернет бити!”. Верујем да би се ове речи могле прочитати и на блаженним уснама Карлса Маркса и Владимира Иљича Лењина.

На шта данас највише подсећа? Од чега се састоји? Где су му „срце и душа”? Саздан од наше маште и сећања. Остало је техника која постаје све боља и постаје све мање битна. Срце и душа интернета је у просторима трансцедентним, где наш разум не допире. Интернет је једна огромна духовна радионица у којој човек, начињен на слику и прилику Божју, наставља дело Божије. Духовна борба и поларност света духовног пресликава се и на интернет. „Гугл” и „Фејсбук” су данас жиле куцавице интернета. Сутра ће можда бити само метастазе, обични трговци дигиталним одразима људских душа. „Гугл” је данас ризница, сутра може постати дигитално сметлиште.

Које су историјске околности погодиле његовој појави? Америчким политичарима је дочаран бананама, краставцима и изанђалим кабловима, а српским је сасвим довољно, како препоручујете, да покажете кукуруз кривак? Савремени интернет је настао пре око пола века. У то доба Лајка је лажала свемиром, а преминула је Мерлин Монро, симбол који је еротску енергију милиона усмеравао ка паганској илузији о виталности либералног капитализма. У то доба почео је рат у Вијетнаму. Десило се убиство Џона Кенедија. Црнци су у Америци 1965. године добили право гласа. Смрт Мартина Лутера Кинга је изазвала велику пометњу и несигурност.

Божидар Раденковић Фото Горанка Матић

Догодила се кубанска криза, подигнут је Берлински зид. Почео је хладни рат.

С друге стране, „Битлси” су први пут у историји, направили успешан глобални пословни подухват. У светском успеху „чуваваца из Ливерпула” назирала се глобализација као нова витална снага посрнулог капитализма. У таквом друштвеном хаосу, млади из хипи покрета траже заборављене људске и духовне вредности.

Интернет је настајао у то време. Финансиран је из војних пројеката, али је реализован у академској заједници, и од самог почетка је замишљен на идејама хипи покрета и глобализације. Као слободан, наднационалан, демократски, космополитски и васељенски.

На презентацији за политичаре и финансијере, приликом одобравања пара, Џон Постел, Стив Крокер и Винт Серф показали су како ће функционисати ин-

тернет у случају прекида комуникационих канала због могућег атомских удара Совјета. Слика је објављена у „Њузвику” 8. августа 1994. Имајући у виду наше финансијере и политичаре, за интернетско повезивање Србије са светом, уместо банана и краставаца, било би прикладније користити кукуруз кривак. У мојим предавањима он је неизоставно обележје српског повезивања са светом и срљања у светлу будућност.

Прва интернетска веза у бившој Југославији успостављена је 1991. између Факултета организационих наука и Електротехничког факултета у Београду, касније је постала темељ српског академског интернета.

Може ли савремени човек без интернета? Чиме ће га надоместити? Интернет (inter-networking) је технологија међусобног повезивања и интеракције људи кроз простор и време. Кроз историју људи нису могли без међусобног повезивања, мењале су се само технике комуникације. Почетак интернета можемо датирати у прадавна времена када су наши преци почели да користе речи и симболе да се споразумеју. Усмено предање, због ограниченог капацитета меморисања и дисторзије информација, ограничавало је напредак људског друштва.

Огроман искорак начињен је пре око 6.000 година појавом писане речи, чији је главни недостатак у комуникацији двоструки процес апстракције при преносу информација. Једанпут када стваралац претвара властиту менталну слику у писану реч, други пут када читалац из писане речи ствара своју. И секвенцијалност при читању знатно успорава перцепцију информација.

Пре педесетак година појавиле су се рачунарске, мултимедијалне и телекомуникационе технологије које су имале могућност дигитализације, меморисања, структурирања, претраживања, преноса и презентирања много веће количине информација. Временом су обједињене и

Прва веза у бившој Југославији успостављена је 1991.

организоване у данашњи интернет, интелектуалну екстензију савременог човека. Без интернета човек је осуђен само на своја ограничена чула и мозак. Зато сам уверен да ће он опстати, као што су то у наше доба усмено предање, писана реч, радио и телевизија.

С којим се то најкрупнијим искушењима суочава? Ко ће га пре уништити надзорници или бунтовници? У Уставу САД, у 13. амандману, за особе ван законског ropство је и даље на снази. Услов да се данашње време на легалан начин постане роб јесте да се прекрши неки амерички закон или закон који је Америка наметнула земљи у којој живите. На први поглед, изгледа као апсурд и претеривање. Најлакши начин да се пређе граница легалности јесте да се прекрше нечија ауторска права. Принципи на којима се заснивају ауторска права и патенти, примерени у индустријској револуцији, намећу се беспризорно и у информатичко доба. Патентира се све: од египатских пирамида (US патент 6799399) па надаље. Није више битно да ли је патент добар, већ да ли се има довољно новца да се на суду одбрани. Пресуђене надокнаде достижу милијарде долара, иако су патенти у великој мери интелектуални отпад.

АКТА (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) су потписале САД, ЕУ и још 29 земаља. Пошто је садржина државна тајна, неће бити необично, на пример, да нас на скијању у Словенији пресећу агенти и плене ташне и мобилне телефоне. Ако у мобилном телефону пронађу мелодију звона омиљене песме или у ташни нађу таблету „Галеникиног“ аспирина, судиће нам као да смо починили страхан злочин. Свему што напишемо на рачунару имаће приступ државни и компанијски цензори. Постаћемо робови дигиталног доба. У најбољем случају, за излечење од дигиталних заблуда може нам бити преписан принудан рад, што поменути амерички амандман дозвољава.

Предстоји нам дигитална револуција у следећим деценијама, после које ће се успоставити дигитална једнакост за све (Декларација о дигиталним правима човека). Можда нека мајка већ одгаја новог Лењина дигиталног доба. Идеје левице још нису исцрпиле своју историјску енергију.

Имају ли Американци технолошке могуће да искључе преостали свет? Србе су покушали, зар не? Интернет је скуп међусобно повезаних аутономних рачу-

нарских мрежа. Свака од мрежа обично има скуп свих услуга (сервиси) потребних за функционисање. Једино је заједнички Сервис имена домена (Domain Name System, DNS), раширен по целом свету, који административно одржавају Американци. У прошлости је било покушаја да се промени начин управљања, али је остатак света брзо и одлучно одговорио, па се убрзо одустајало. Уколико би Американци искључили остатак света из јединог сервиса који контролишу, на нивоу држава и континента би све и даље функционисало, а паралелна глобална инфраструктура би се успоставила за свега неколико сати.

Интернет у Русији је прилично аутономан, а руско знање је претежно на руском језику. Руски држављани, углавном, користе руски претраживач „Јандекс“, мало тога би се променило када не би приступали америчким сајтовима. „Епл“, „Циско“ и друге мултинационалне компаније енормне профите заснивају на јефтиној производњи у Кини. Укидањем интернета ка Кини, „Епл“ би од највеће информатичке компаније на свету постао највећа банкрот компанија, чија би пропаст угрозила целу америчку привреду. Кинези ионако раде за мале зараде, стога би претрпели мању штету. Од 2010. број корисника интернета и интерних трансакција електронског пословања у Кини је већи него у Америци, зато није реално да САД повлаче радикалне једностране потезе. Може се, свакако, очекивати да мање земље које масовно буду кршиле одредбе АСТА или неког сличног споразума буду подвргнуте дигиталним санкцијама.

Пробни експеримент је начињен са Србијом 1992. Резултат није био одговарајући, па седам година касније, за време НАТО бомбардовања наше земље, интернет није искључен. Од дигиталних санкција Србији прошло је двадесет година, а да ниједној другој земљи дигиталне санкције нису увођене. Србија ће остати уписана у историји као прва, можда и једина земља која их је искусила.

Како ће на такав изазов одговорити Кинези, Руси, Индуси...? Кина, Русија и Индија полако крећу ка прављењу евроазијског савеза. Границу Русије и Кине је пре готово 300 година успоставио наш земљак, гроф Сава Владисављевић, и она се од тада није мењала. Од пре неколико година кинески тенкови учествују на војним вежбама у Русији, земље БРИКС-а увелико купују обвезнице и акције ЕУ. Заједнички наступ Русије и

Кине довешће, нема сумње, до синхронизованог одговора, уколико буду нарушени њихови интереси на дигиталним просторима интернета.

Ако се родио у војним истраживањима, није ли сасвим природно да постане најсвеобухватније бојно поприште? Ратовало се увек због ратног плена и људских душа, зато слобода одувек има највећу цену. У дигиталном свету границе држава имају све мање смисла, одрази људских душа су на „Гуглу“ и „Фејсбуку“. Нема потребе да се за њих ратује. Знање поданика, као најзначајније благо већине држава, већ је плен мултинационалних корпорација. Можемо очекивати да интернет буде подршка пропаганди и техници комуникација у класичном рату. Уништавање и пљачка добара једне нације на интернету, због дистрибуираности и разноликог корпорацијског власништва, неће бити тако ефикасна као у реалном физичком рату. У ближој будућности испољиће се већи утицај мултинационалних корпорација на класично ратовање. Бомбардовање мање државе трећег света где се производе електронски уређаји противничке корпорације могли би постати уобичајена пословна пракса.

Одговор на суров сценарио који нам посрнули капитализам припрема јесте наднационална интернетска герила. „Анонимуси“, „Викиликс“, „Ким Дотком“, „Окупирајмо Волстрит“ само су претече. У деценијама које долазе није неозбиљно очекивати да се интернетска герила политички и организационо профилише у снажну светску политичку организацију леве оријентације, неку врсту интернационале интернета. Прави рат у на интернету биће герилски. Могло би се рећи да ће он, по својој природи, бити идеолошки и без националних граница.

Куда интернет стреми? Наслућујете ли будуће обресе? Интернет је данас као струја и вода, сутра ће бити као хлеб наш насушни. У будућности ће еволуирати у интелигентан дистрибуиран систем виртуелне реалности који ће сензорима бити повезан са реалним светом на такав начин да ће човек, са својим ограниченим чулима, тешко моћи да разлучи да ли се налази у реалном или у виртуелном свету.

Чиме поткрепљујете исказ да је старогрчка агора у Атини прапретеча интернета? У чему видите сличности и различности? Најзначајнији генератори знања и идеја античког времена биле

су Платонова академија и Александријска библиотека. Да би се знање пренело на остатак друштва, било је неопходно установити формално место размене. Испод Акропоља и непосредно поред Аеропага су, поред размене добара, упоредо струјале и непосредно се размењивале идеје. На атинском тргу (агора) настали су појмови: политика, наука, логика, математика и филозофија. Каравани су долазили, доносили идеје из далеких крајева, а одлазили са идејама које су настале у Атини. По моделу атинског трга функционише данашњи интернет, а по угледу на Платонову академију данашњи универзитети.

Истовремено Александријску библиотеку упоређујете с „Гуглом”. Хоће ли на сличан начин и он скончати? „Гугл” данас има веома позитивну улогу у развоју човечанства. По томе, и начину организовања и претраживања информација, сличи на Александријску библиотеку. Међутим, он је корпорација либералног капитализма и никада неће постати непрофитни научни институт, што је кроз све време постојања била Александријска библиотека. Ту престају све аналогije између „Гугла” и Александријске библиотеке.

У Александрији су 415. године присталице Патријарха Кирила из кола у пролазу скинуле Хипатију, последњу управницу Александријске библиотеке, одвукли је у цркву, скинули је до гола, искасапили, а затим спалили. Страдала је због своје политеистичке религије. Институције умиру као и људи. Смрт Хипатије и одлазак Александријске библиотеке у историју јединствен је догађај који се неће поновити. Зато нема смисла правити хипотетичне и неприкладне историјске аналогije, као на пример да ли ће будућу хетеросексуалну управницу „Гугла” растргнути и спалити хомосексуална елита на власти или ће корпорацију уништити информатички варвари са истока.

Међутим, питање је времена када ће грамзивост и похлепа однети превагу над умерено филантропским и хуманим циљевима који су „Гугл” позиционирали као водећу интернетску корпорацију. Померај ка томе видљив је из обједињене политике приватности коју је „Гугл” недавно објавио. Ова корпорација ће, вероватно, нестати у жестоком герилском сукобу са интернационалом интернета, а из њеног пепела родиће се Декларација о једнакости свих људи у дигиталном свету.

Зар Божју послање Адаму на своду Сикстинске капеле није први приказ бежичне везе? Микеланђело је моме-нат када Бог дарива душу Адаму насликао као размену информација у простору од прста Божјег до прста Адамовог. Генијално је уметнички антиципирао настанак модерних бежичних комуникација.

СТИЖЕ ЛИ ДАНАШЊИ ВЕРНИК ЛАКШЕ ДО БОГА, АКО КОРИСТИ ИНТЕРНЕТ? КОЈЕ СУ МУ УСЛУГЕ ЗА ТО НА РАСПОЛАГАЊУ? Религија је духовна заједница човека и Бога, размена информација је саставни део односа у тој заједници. Почивши патријарх московски и целе Русије, Алексеј Други, и папа Јован Павле Други, посебним посланицама су верницима и свештенству објавили да је интернет божји дар. У Руској православној цркви светитељем заштитником интернета сматра се Свети Јован Богослов. У Католичкој цркви то је Свети Исидор од Севиле.

Данашњем вернику су на располагању многе услуге на интернету: „Православни молитвеник” за „ајфон” и „андроид” мобилне телефоне, дигитални запис молитве (<http://www.godtube.com>) и тако

Тито и Чкаља

КАКВУ СУ УЛОГУ ИМАЛИ ЈОВАНЧА МИЦИЋ И ЈОСПИ БРОЗ ТИТО? Чувена путовања друга Тита се некако подударују с временом настанка интернета. Он је, свакако, био свестан потребе превазилажења дистанце у простору, али за то му није био потребан интернет. Сасвим су били довољни „ролс-ројс” кабриолет, „плави воз” и брод „Галеб”. Соја Јовановић је, некако у то време (1964), снимила филм „Пут око света”. До данашњих дана је за мене непознаница да ли су путовања Јосипа Броза била узор Миодрату Петровићу Чкаљи за бриљантну улогу Јованче Мицића или је Јосип Броз, с обзиром да је био филмофил, инспирацију за своја путовања око света црпео из Чкаљине улоге.

редом. Српска православна црква основала је Центар за проучавање и употребу савремених технологија, чији је управник др Оливер Суботић, с докторатом на тему информатичке контроле друштва. Можда ће се у будућности верници исповедати преко „скајпа”, а опроштајнице грехова, које ће плаћати „виза” картицама, стизати електронском поштом. И у дигиталном добу слобода ће имати највећу цену. Страдалници, Џулијан Асанж

и Ким Дотком, од блудника и расипника у стварном животу, својим страдањем за слободу постају мученици, и светитељи дигиталног доба,

КОЈИ СУ СРБИ УВЕЛИКО ДОПРИНЕЛИ НАСТАНКУ ИНТЕРНЕТА? КАКО СЕ НАМА ДОГОДИО? Најбитнији је утицао Никола Тесла, који је у чланку о светском информационом систему, пре једног века, у 12 тачака до невероватних појединости предвидео данашњу структуру интернета и његових сервиса. Истовремено је пријавио два патента за модулацију коју користе претежан део данашњих мобилних и бежичних уређаја са повезивање са интернетом. Већина докторских дисертација и научних радова из дигиталних модулација почиње цитатима ова два патента. Никола Тесла је, исто тако, аутор патента за коаксијални кабл који се користи за кабловску телевизију и интернет. И патента за радио.

Михајло Пупин је познат по Пупиновим калемовима који се користе за телефонирање на већим растојањима. Аутор је патента за вишеструку телеграфију. Интернет везе преко оптичких каблова и данас користе принцип рада заснован на овом проналаску који омогућује пренос вишеструко већег обима информација кроз прекоокеанске оптичке каблове. Аутор је патента за предајник – осцилатор са електронском цеви и патента за пријемник аудион.

Михајло Пупин и Никола Тесла нашли су се на списку десет најзначајнијих научника свих времена у телекомуникацијама, састављен 2000. после гласања у Међународном институту електроинжињера.

Милорад Павић је пет година пре појаве веба, 1984, написао роман у хипертексту „Хазарски речник” роман у хипертексту. Најкраће дефиниције виртуелне реалности у књигама износе пола странице, а наш знаменити песник Лаза Костић је у својој песми „Међу јавом и међ’ сном” дао њен најкраћи опис у самом називу. У данашње време помаме за приватним подацима, читање „Данге” Радоја Домановића уверава ме да смо ми Срби били грађани света пре појаве садашњих „дигиталних данги” у виду личне карте с чипом и обичних мобилних телефона помоћу којих је могуће пратити кретање, навике и задржавање власника током 24 сата. Да не помињем „бус плус” картице против којих се малтене нисмо бунили. Било је довољно да власт на часну реч обећа да нас неће ухидити. ●